

Magyar zeneművész házaspár Stockholmban*

Mokos Imre

Kedves Imre, úgy ismerünk téged, mint zongoristát, orgonistát, svéd egyházi zenészt, önképzőköri előadót, zenei vetélkedő-szervezőt, újabban pedig mint karnagyot. Kérlek, mondd el a Híradó olvasóinak, hogy ezek közül melyik is a te legigazibb, legkedvesebb identitásod?

A zenével való ismerkedés mindig egy hangszeren vagy egy kórusban kezdődik. Enélkül üres handabandázás, sőt, kőklerkedés minden későbbi zenei megnyilatkozás. A profi hangszertudás felső határa manapság a csillagos ég; persze, tehetség és sok,

végtelenül sok, áldozatos munka függvénye. Szakállas, szakbarbár zenész vicc a következő: ha (már) nem tudsz hangszeren játszani, fogd meg a karmesteri pálcát, ha nem megy, taníts, vagy beszélj a zenéről, ha pedig egyikre se vagy képes, írj kritikát! Nos, félre a viccel: ha éppen úgy adódott „a Stockholmi Operett együttessel Haparandán vagy Ystadban a Csárdáskirálynőt dirigáltam, az östersundi nagytemplom hatalmas, új orgonáján Bachot játszottam, az Önképzőkör egyik előadásán azt kérdeztem: ”Szereti Ön Brahmsot?””, vagy mostanában a magyar kórusral gregorián gyökerű Kodály-művel (is) foglalkozunk. Mindez nem identitás kérdése. Így hozta a Sors – legnagyobb örömömrre. De: kezdetben vala a zongora, húsz éven keresztül! *Hogy vezetett az út Nagyváradról Stockholmig?*

Szülővárosomban, Nagyváradon érettségiztem a hajdani Szent László Gimnáziumban, majd a kolozsvári Zeneművészeti Főiskolán szereztem zongoraművész- és zongoratanári diplomát. Aztán huszonöt évig ott tanítottam, koncerteztem. Közben elvégeztem a karmesterit is, megnősültem; szabadidőnkben a Kárpátok gerinceit jártuk (még az eljegyzésünk is egy menedékházban volt). Sokat muzsikáltunk együtt, és akkori/ottani bezártágunkban habzsolhattuk mindazt, amit még annak idején Kolozsvár művészeti, különösen zenei élete nyújtott; mert a város zenei intézményei, a színvonalas hangverseny- és operaévadok, világhírű művészek, együttesek, fesztiválok kivételes hegemoniát biztosítottak a zenének. Csak a szerzői jog védelme (magyarul: a pénziány) korlátozta bizonyos fokig a műsorpolitika változatosságát. Szerettem tanítani, diákzenekarral, operaénekesekkel foglalkozni, de a templomi muzsikálást fővesztéssel jutalmazta a hatalom. Később aztán a diktatúra még inkább bekeményített: megkezdődött a „nagy megéneklések” korszaka (utalás a Megéneklünk, Romá-

nia című országos fesztiválokra az egyre erősödő személyi kultusz éveiben – a szerk.) alkotók, előadók, oktatók, diákok és óvodás-sólymok számára egyaránt. A tantervet is ehhez szabták. A nagy ”Kármester” sajtóságos kéztechnikája ellenére mindenki egy nótát fújt. Belerekedtünk. Ezután kerültem ki Svédországba családommal együtt. Mélyet szippantottam az ismeretlen szabadságból és teli tüdővel, negyvenhét évesen új életet kezdtem.

Hogy egészsítték ki egymást emberileg és zeneileg Magdival?

Az ellentétek vonzzák egymást - tartja a mondás. A természetünkön kívül sok egyéb „vonzáspont” is van köztünk. De ha egy cselló egy zongorával/orgonával együtt szól meg, kötelező az összhang, egymás tisztelete. Egyik sem harsoghatja túl a másikat. A kamarazene nagyfokú alkalmazkodó készséget és önfegyelmet követel. Ezért nem való a zenekar vagy a kórus megrögzött individualistáknak - de a házasság sem. Különben szeretek főzni, szerényen szólva én vezetem a háztartást, mivel Magdi még dolgozik áprilisig. Akkor majd visszaáll a - legalábbis magyar normák szerinti - „hagyományos” rend.

Hogyan látod a zenészek helyét, szerepét, sorsát a mai világban?

Jaj, jaj, hány ágas-bogas, szűrős kérdés egyszerre! Sokrétűségük miatt nagyon nehéz ezekre felelnem, de egy válaszom van, egész röviden: életcélként ma már nem vállalnám még egyszer.

Imre, ha jól tudom, néhány éve magyar állampolgár is vagy. Miért volt ez fontos számodra?

Magyar állampolgárnak születtem Nagyváradon. Persze, ez akkor még nem tudatosult bennem, a hiánya – később - annál erősebben, sok más honfitársamhoz hasonlóan. Azóta hatvan év telt el, és csak nemrég sikerült visszaszereznem elorzott jogomat. „Visszahonosítottak”. Két otthonom is van immár (vajon melyik az igazi? - kérdezem magamtól) és mostanában párommal együtt - furcsa vándormadárként - tavasszal délnek repülünk a szelid velencei tájakra, majd ősszel vissza a Nacka rezervátum tavakkal szabdalt fenyevesei közé. Az identitás persze nem állampolgárság kérdése, de mindkettő az anyanyelvvél, kultúrával, elődökkel, utódokkal, érzelmi vonzatokkal és hittel együtt nagyon fontos számomra. Így, egyszerűen.

Mit kívánsz magadnak, magatoknak a jövőben Stockholmban és Pázmádon?

Erős kezet és szívet a magyar kórus vezetésére. Gyarapodjon és fejlődjön, hogy tagjai tekintsék önmegvalósításuk egyik közösségi formájának és énekeljenek saját maguk és mindnyájunk örömeire. Pázmádra pedig erős szárnyat, hogy még sokáig bírjam a repülést. Végezetül és egész halkan, titokban - csak neked mondom - azt, hogy az időközben lakhatóvá tett házunkban, nagy kertjében ne csak mi, hanem gyermekeink, psssst... unokáink is otthon érezzék magukat.

Mokos Magda

Kedves Magdi, azt hallottam egyszer rólad, hogy Kolozsváron már diákkorodban is jelenség voltál: mindig mindenhova a hatalmas csellóddal jártál. Mikor jegyezted el magad a zenével?

Zeneszerető családban születtem. Édesapám szabadidejében kedvtelésből hegedülgetett, és ma úgy érzem, szívesen választotta volna ezt a pályát. Még négyéves sem voltam, amikor zeneóvodába és zongoraórákra keztem járni. Hétévesen hallottam először élő csellóhangot. Megbabonázott. Állítólag ekkor jelentettem ki, hogy nekem cselló „kell”. Egy napon édesapám egy csodálatos, kisméretű mesterhangszerrel állított haza, amit a mai napig szeretettel őrzök. Kicsi, vékonyka gyermek voltam és bizony elég furcsán néztük ki, mármint a cselló meg én. Gondolom, Te is erre céloztál kérdésedben.

Ezután soha nem jutott eszembe, hogy mással is foglalkozhatnék.

Hogyan jött be Imre a képbe?

Imre alig 22 évesen kezdett gyakornokként dolgozni a kolozsvári Zeneművészeti Főiskolán. Fontos feladatai egyike volt a csellóosztály korrepetálása. Így kerültem én is a diákjai közé. Három év alatt sikerült összemuzsikálnunk egy házasságot. Mint látod, az együttműködés és a házasság is elég tartósnak bizonyult.

Hogy alakult a karriered és hogyan tudtál kolozsvári csellistából svédországi zenei könyvtárossá válni?

Az én pályám rendkívül változatos volt. Huszonegy évig voltam a kolozsvári Zenelíceum tanára, s mint ilyen, több, nemzetközi fórumokon díjazott csellista nevelője, „edzője”, ahogy egyik növendékem fogalmazott. Emellett aktív hangszeres életet éltem: kamaramuzsikáltam, felléptem szólistaként, tagja voltam a zenelíceum tanári zenekarának. A kolozsvári „Musica Antiqua” régizene-együttes alapító tagjai közé tartoztam. Ilyen minőségemben új hangszert, viola da gambá-t vettem a kezembe (ez a reneszánsz és barokk zene jellegzetes hangszere). Az együttes „divatossá” vált. Középkori és reneszánsz témájú filmekben szerepeltünk; hangfelvételeket, színpadi zenét készítettünk, jelentős zenei fesztiváloknak voltunk meghívottai. Így kerültünk Lengyelországba egy európai régi zene fesztiválra a Szolidaritás legforróbb napjaiban. Míg az utcákon tankok húztak el, benn a középkor szelíd zenéje békét sugallt. Megrendítő élmény volt. 1987-ben az együttes fele elhagyta az országot, szétszóródtunk. Így zárult le életem első, Muzsnáki Magdolna néven leélt szakasza. Svédországban, 45 évesen elég nehéz volt teljesen ismeretlenül lábra állni. Ez nem ért meglepetésként, hiszen a mi pályánkon a fiatal tehetségek vannak előnyben, és

valljuk be őszintén: Svédország csodálatos, de nem a klasszikus zene paradicsoma. Végül mégis sok minden jobban sikerült, mint reméltem. Bekerültem a svéd „mókuserékbe”. Sok munkaadóm volt. Két évadban Imrénél is csellóztam az Operett együttesben. A katolikus iskolában zenét tanítottam jó pár évig. Három román kollegával vonósnégyest alapítottunk. A Lyra kvartettel még Kanadába is eljutottam. Végül meghívtak szólamvezető csellistának a Kungliga Akademiska Kapellet-be (ez az uppsalai egyetem szimfonikus zenekara). Tíz évig ültem ebben a székbén. Sajnos, ezen szép alkalmi foglalatosságok nem jelentettek biztos munkát idősebb napjaimra, ezért új lehetőségeket, biztonságot kerestem. Így kerültem be a Statens Musiksamlingar nevű zenei könyvtárba. Itt derült ki, hogy nem csak csellózni tudok! Csodálatos egy intézet: megszerettem, megszerettek és véglegesen alkalmaztak, mint zenekari könyvtárost. Hogy teljes legyen a kép, csellótanárként is újrakezdtam a Lilla Akademien zenei szakliceumban. Szép volt, de áprilisban ismét új életet kezdek: nyugdíjba vonulok.

Hogyan gyűrűzött tovább a zenei hagyomány a családban?

Gyermekeink, Imola és Ádám, magától értetődően követték mindazt, amit a családban láttak, hallottak. Tehetségüknél fogva minden egyszerűnek, simának ígérkezett a kolozsvári zeneiskolában. Kivándorlásunk, az újrakezdés bizonytalansága és a svédországi viszonyokban való tájékozatlanságunk zenei képzésükben is törést okozott. Mindketten elvégezték a stockholmi Södra Latin gimnázium zenei szakát. Jó muzsikusok, de nem csak a zene érdekli őket. Imola Morában él. Kulturális események, tárlatok, előadások szervezésével foglalkozik a helybeli önkormányzatnál. Nem lett hűtlen a zenéhez, mai napig tevékenyen részt vesz a környék zenei életében. Szívesen énekel népdalokat és csellózik. Ádám elvégezte a Főiskola zongora szakát. Nyolc évig orgonista-, zongorista- és karvezetőként dolgozott Stockholmban a Västerhaninge-i templomban. Most mégis harmadéves joghallgató. A zene továbbra is - bár nem életecélként - kitölti életüket. Ezt választották, jobb így - mi is így gondoljuk.

Sok fontos közösségi szerepet vállalsz: presbiter vagy a stockholmi protestáns gyülekezetben, vezetőségi tag az Önképzőkörben, tagja vagy a SMOSZ etikai bizottságának; előadsz, vezeted a stockholmi Magyar Kamarakórust Imrével felváltva. Honnan a motiváció és a kifogyhatatlan energia?

Szívesen veszek részt a magyar közösségeink életében, amennyire időm és energiám engedi.

Áprilisban nyugdíjba vonulsz. Mit kívánsz egészségen kívül nyugdíjas éveidhez?

Eddig még nem volt időm ezen gondolkodni ...

2009. március 27.

Sántha Judit

* Megjelent a Híradó 2009/1 számában